

Metodologie 2

Lekce 1

Lenka Slepíčková

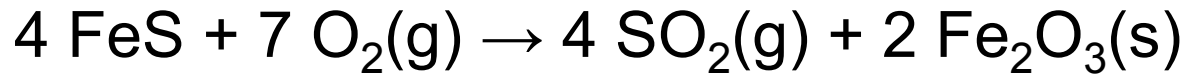
Věda jako metoda zkoumání a vytváření znalostí

1. Věda přijímá **autoritu empirických dat** - otázky ve vědě zodpovídáme pomocí dat a její představy jsou prostřednictvím dat testovány.
2. Pro vysvětlení dat věda **vytváří teorii**, kterou testuje pomocí dalších dat.

Vědecké zkoumání je

- **Empirické**
- Přinášející zobecňující vysvětlení – **teorie**
-
- Systematické, organizované, plánované
- Respektující pravidla
- Objektivní
- Verifikovatelné a opakovatelné (vědecká tvrzení je možné ověřit a dokázat)
- Otevřené kontrole
- Kumulativní

Přírodní vs. sociální věda

$$a_n = a_1 + (n - 1)d$$

$$s = v \cdot t$$

- Deterministické závěry x pravděpodobnostní závěry
- Univerzální platnost závěrů x omezená platnost závěrů
- Kauzalita x obtížné nalezení důkazů o kauzalitě
(3 podmínky kauzality)

(Disman, 1998:15)

Proč?

- Rozsáhlost přirozených systémů v soc. vědách
- různé typy zkreslení
- Aktér, který má své motivy, záměry, cíle
- Výzkumník jako součást zkoumaného světa

Co z toho vyplývá?

- Nelze dosáhnout úplně popsaného přirozeného systému, pracujeme vždy s **redukovaným popisem** reality. Redukce se týká 4 prvků výzkumu (počtu pozorovaných proměnných, vztahů mezi nimi, časového kontinua na 1 bod, populace na vzorek)

Zkreslení

Značka vozu ovlivňuje sex! Řidiči vozů Porsche mají sex častěji než řidiči vozů Škoda.

Děti, které mají vlastní pokoj, dosahují lepších školních výsledků než děti, které nemají vlastní pokoj.

Manželství tlumí deprese – lidé žijící v manželství mají o 48 % méně depresivních stavů než singles.

Čím jsou lidé bohatší, tím jsou šťastnější.

Volba školy předurčuje osud – lidé studující na školách s vyšším školným dosahují v dospělosti vyšších platů než lidé, kteří studovali na školách s levnějším školným.

Pomůže nám experiment?

Experiment = jediná výzkumná metoda, která umí dokázat kauzální vztahy

Výzkumník manipuluje s nezávislou

proměnnou (např. metoda výuky, tréninkový plán, léčba, vystavení sledování programu s násilným obsahem, intenzita osvětlení)

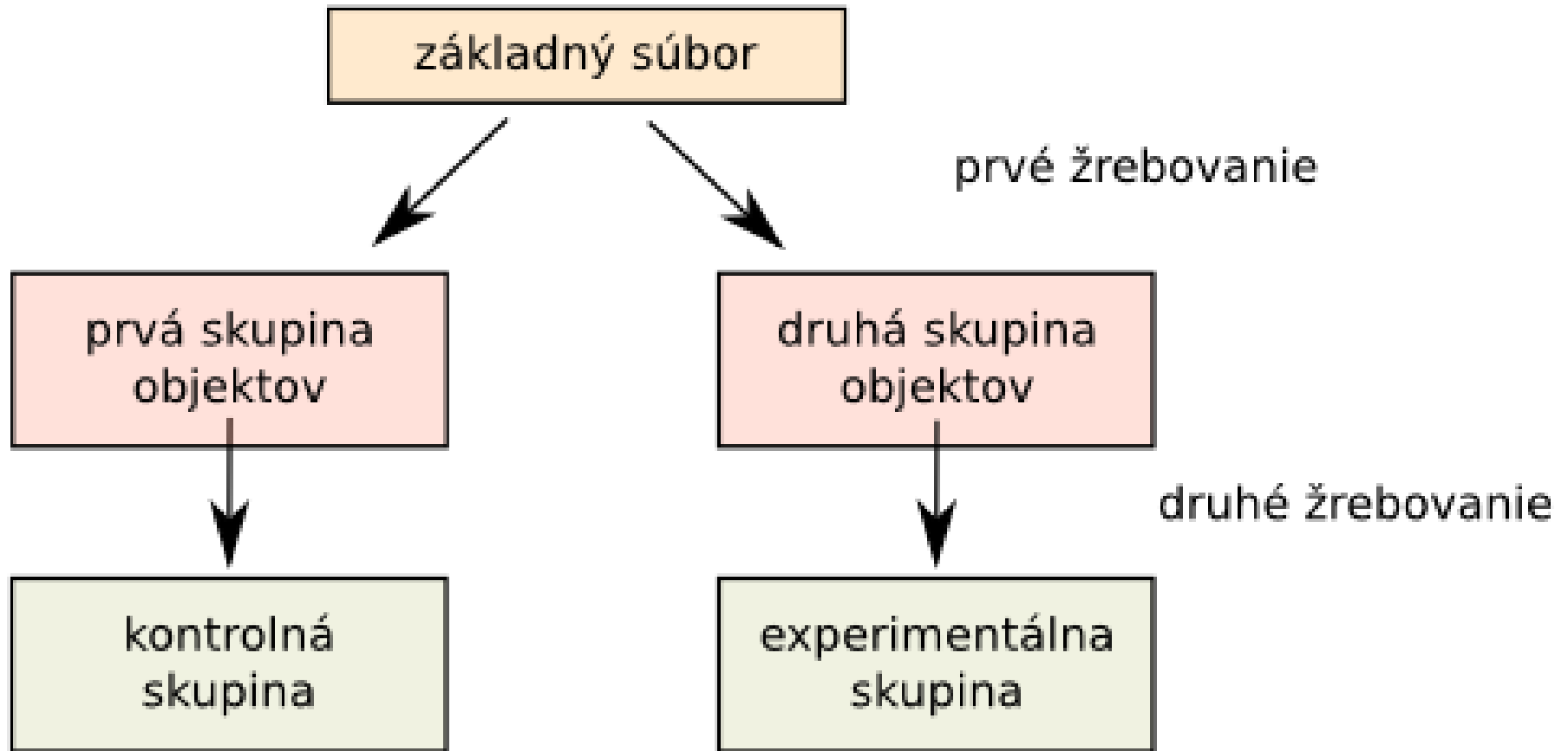
a zjišťuje, jaký to má důsledek na

závisle proměnnou (např. množství znalostí, uběhnutá rychlost, zdravotní stav, agresivita, pracovní výkon)

Klasický experiment

1. Náhodné rozdělení do experimentální a kontrolní skupiny (experiment porovnává účinky!)
2. Měření
3. Vystavení experimentální proměnné (kontrolované výzkumníkem)
4. Měření – existuje statisticky významný rozdíl mezi skupinami?

Kontrolní a experimentální skupina musí mít stejné vlastnosti!!!

Limity experimentu

- Alternativa klasického experimentu: následné pozorování na dvou skupinách; kvaziexperiment
- Retenční test
- Efekt přirozeného vývoje
- Hawthornský efekt

Lze použít experiment?

- Vliv dramaterapie na socializaci osob bez domova
- Srovnání lázeňské a medikamentózní léčby epilepsie
- Co lépe působí na rozvoj vědomostí a znalostí žáků: týmové nebo tradiční vyučování?

Dělení výzkumu

1. Výzkum základní x aplikovaný
2. Výzkum kvalitativní x kvantitativní

Podle účelu:

- Exploratorní
- Elaboratorní
- Deskriptivní
- Explanační
- Evaluační

- Kvantitativní výzkum – existence jedné objektivní reality, venkovního světa, který nezávisí na našich citech a přesvědčení (pozitivismus, objektivismus)
- Kvalitativní výzkum – existuje více realit, které je možné různě interpretovat (konstruktivismus, interpretativismus)

Kvantitativní nebo kvalitativní výzkum?

- Dedukce x indukce
- Práce s čísly, kvantifikace x práce se slovy, významy, interpretace
 - Ověřování hypotéz x vytváření teorie
- Zjišťujeme, zda konkrétní struktura existuje v datech x sledujeme, zda je v datech nějaká struktura
 - Standardizované metody sběru dat x nestandardizované metody sběru dat

Kdy zvolit kvantitativní přístup?

- Fenomén, o kterém máme nějaké informace
- Aplikace teorie
- Máme v úmyslu provést standardizované srovnání, určit tvar a dimenze, kvantifikovat vztahy mezi proměnnými a popsat variabilitu
- Dokážeme zformulovat hypotézu, známe proměnné
- Ambice zobecňovat závěry na populaci (nelze vždy!)

Kdy zvolit kvalitativní přístup?

- Nové téma, neexistují teorie, je těžké identifikovat proměnné
- Chceme usilovat o podrobnější studium fenoménu nebo situace, holisticky a v kontextu, se zaměřením na interpretace, významy, porozumění a/nebo na procesy
- Je třeba studovat aktéry v jejich přirozeném prostředí
- Nemáme-li ambici zobecňovat naše závěry na populaci

Příklad volby výzkumné strategie

Téma: Užívání ilegálních drog

Téma: Svobodné matky v ČR

A: Kvantitativní strategie

- Problém: Četnost výskytu uživatelů drog v různých věkových / vzdělanostních skupinách nebo regionech NEBO Faktory ovlivňující vznik drogové závislosti nebo úspěšnost léčby

B: Kvalitativní strategie

Problém: Subkultura uživatelů drog v Praze NEBO Prožívání závislosti

Jak plánovat výzkum?

Obsah plánu výzkumu

- o čem je navrhovaný výzkum
 - co se pokouší odhalit nebo čeho chce dosáhnout
 - jak se bude postupovat (jakou strategii použijeme, od koho získáme data – velikost vzorku a jak je vybrán, jak se data získají, jak se budou analyzovat)
 - jaké bude ponaučení, co se dozvíme a proč to je cenné
-
- Co?
 - Proč?
 - Jak?

Téma, problém

Téma: Sebevraždnost mladistvých

Čtyři možnosti problému:

- 1. Četnosti sebevražd v různých skupinách
- 2. Faktory ovlivňující sebevraždnost mladistvých
- 3. Způsoby ovlivňování sebevraždného chování mladistvých
- 4. Kultura mladistvých a význam sebevražd

Otázka

- Jaký je vztah mezi příjmem rodiny a incidencí sebevražd mladistvých? nebo
- Jaká je četnost sebevražd mladistvých u rodin s různým příjmem?
- Jaký je vztah mezi rozvodem rodičů a incidencí sebevražd mladistvých? nebo
- Jaká je četnost sebevražd mladistvých u rodin, kde rodiče jsou rozvedeni nebo žijí odděleně, a u rodin, ve kterých tomu tak není?

Časté chyby

1. Na otázku lze odpovědět jen „ano/ne“
2. Není reálné na otázku výzkumem odpovědět

Mohou záporné postoje mladých lidí k osobám s postižením ovlivnit chování budoucích generací?

Dosahuje dítě vychované chůvou lepších výsledků, než-li vychované vlastními rodiči?

Proč nejsou obnovitelné zdroje používány ve větším měřítku?

Jak ovlivňuje nedostatek mateřské lásky začlenění dítěte do společnosti?

3. Otázka „objevuje Ameriku“

- Navštěvují galerie častěji lidé s vysokoškolským vzděláním, středoškolským vzděláním, nebo lidé vyučení?
- Souvisí dosažené vzdělání dětí se vzděláním rodičů?
- Vyskytuje se stále šikana na našich základních školách?

4. Otázka je etickým nebo politickým problémem

- Měly by být homosexuálním párům umožněny adopce?
- Je správné, aby lidé vstupovali do manželství několikrát za život?
- Proč si dnes nikdo neváží rodiny?
- Mají učitelé používat tělesné tresty?

Formulace cíle výzkumu

- Jakým způsobem projekt přispěje k rozšíření odborného poznání? (intelektuální cíl)
- Budou moci být výsledky nějakým praktickým způsobem využity (praktický cíl)?

Slovník:

Cílem výzkumu může být Analyzovat, zjistit, ukázat, porovnat, prozkoumat, vysvětlit, popsat, porozumět, odkrýt, poskytnou zpětnou vazbu, pomoci zlepšit, poskytnout vodítka ke změně, ukázat řešení

Cílem výzkumu nemůže být ... poukázat na XY, dokázat, že; vyřešit situaci XY, vytvořit manuál, seznámit veřejnost, vyhledat případy, představit...., nabídnout

Úvod výzkumu

- Proč je téma relevantní? Představení problému, jasné vymezení výzkumné oblasti a tématu
- Poskytnutí teoretického rámce výzkumu, zasazení výzkumu do kontextu ostatních poznatků (přehled literatury)
- Vyhnout se klišé a osobním motivacím!